

Derviş Mahmûd-ı Mesnevî-Han

Hatice GÜRPINAR*

Ankara Üniversitesi

Sufilelerden ızhar olan kerametlerin yazıya geçirilmesiyle menakıpnameler oluşmuştur. Tasavvufi düşüncenin İslam âlemine yayılmasına müteakip bu eserler Arapça, Farsça ve Türkçe kaleme alınmaya başlanmıştır. Menakıpnameler her ne kadar okuyucunun dini motivesini artırma gayesiyle ortaya kolsa da içerdikleri harikuladeliklerle birlikte diğer kaynaklarda yer almayan bilgileriyle yazıldıkları dönemin sosyolojik, psikolojik ve folklorik özelliklerini yansıtan tarihi vesika olarak kabul edilmiştir.

Tanıttıma konu baskının kapağını, “Mevlânâ’nın Konyalılara olan dostluğunu, Konyalılara iyilik etmenin Mevlânâ’ya iyilik etmek ve bu şehre bağlanmanın da Mevlânâ’ya bağlanmayı ifade eden” minyatür süslemiştir. Topkapı Sarayı Revan 1479’da kayıtlı minyatürlü nüsha ile Konya Mevlâna Müzesinde 2162’de kayıtlı nüsha karşılaştırarak hazırlanmış eserin orijinali New York Morgan Library’de bulunmaktadır.

Mevlânâ’nın dini anlayışını, manevi tecrübelerini, eğitim hayatını, insan ilişkilerini ve aile bireylerinin tasavvuf yolculuğunu konu alan *Sevâkıb-ı Menâkıb*; Ahmed Eflâkî’nin (ö. 769/1312) kaleme aldığı *Menâkıbü’l-Ârifîn* isimli eserinin Hemedanlı Abdülvehhâb Mehmed Dede (ö. 1011/1602) tarafından şeriata aykırı görünen yerlerinin çıkartılıp yeni bilgiler eklenerek kısaltılmış halidir. Mevlevî çevresinde rağbet gören *Sevâkıb-ı Menâkıb*, Derviş Mahmûd (ö. 1011/1602) tarafından Farsçadan Türkçeye tercüme edilmiştir.

Mütercim Derviş Mahmûd (ö. 1011/1602), şeyhi Abdüllatif Sinan Dede’ye intisap edip vefatına kadar onun on beş yıl hizmetinde bulunmuştur. Konya Dergâhında Şeyh ve Mesnevihan olan Abdülkerim b. Sinan Dede’den Mevlevî icazeti almıştır. *Sevâkıb-ı Menâkıb*’ı tercüme düşüncesinden Sultan III.

* Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tasavvuf Anabilim Dalı, htchsnurpinar@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4237-6853

Murad'ın haberdar olmasıyla, padişahın maddi ve manevi desteğini alan Derviş Mahmûd (ö. 1011/1602) Konya'ya gelerek eseri Türkçeye çevirmiş, yirmi dokuz hikâyesini minyatürlerle süsleterek *Terceme-i Sevâkıb-ı Menâkıb*'i ona takdim etmiştir.

Türk Edebiyatı üzerine çalışmalarını sürdüren Prof. Dr. Hüseyin Ayan ve Prof. Dr. Gönül Ayan'ın sadeleştirme çalışmalarıyla da okuyucunun istifadesine sunulmuştur. Bu çerçevede *Sevâkıb-ı Menâkıb*'in başına sunuş yazısı eklenerek okuyucu bilgilendirilmiş, karşılaştırılan nüsha farklılıkları ortaya konulmuş, sözlük ilave edilerek de eserin günümüz okuyucusu tarafından iyi anlaşılması hedeflenmiştir. Minyatürlerle anlatılan hikâyelere farklı bir bölüm ayrılarak eserin diğer menakıbnamelerden ayrılan yönüne vurgu yapılmıştır.

Sultan III. Murad'a takdim yazısını müteakip, dokuz bölümden oluşan eser kendi içinde fasıllara ayrılmaktadır. Birinci bölümde Bahâeddin Veled'in ilim yolculuğu, Belh'den ayrılışı, keramet ve manevi tasarrufları; ikinci bölümde Mevlânâ'nın mürebbsi Seyyid Sırdan ve hayatı; üçüncü bölümde Mevlânâ'dan ızhar olan kerametler, dördüncü bölümde Mevlânâ'nın Sems-i Tebrîzî ile karşılaşmaları, birlikte yaşadıkları dini tecrübeler ve Şems-i Tebrîzî'nin vaazları; beşinci bölümde Selâhaddîn Zerkûb ile yaşanan hâller münasebetiyle meydana gelen manaya işaret eden sözler; altıncı bölümde Hüsâmettin Çelebi ve *Mesnevî-i Manevî*'nin nazm sebepleri, yedinci bölümde Sultan Veled el-Mevlevî ve babası tarafından gördüğü iltifatlar, Mevlevilik'teki değeri; sekizinci bölümde Mevlânâ'nın torunu Ârif Çelebi zikredilmiştir. Ahmed Eflâkî'nin Ârif Çelebi'nin hayatına tanıklık etmesi bu bölümün ayrıntılı ele alınmasına sebep olmuştur. Dokuzuncu bölüm Ârif Çelebi'den sonra halifelik işlerine tayin edilen Mevlânâ'nın yeğeni Âbid Çelebi hakkındadır. Müellif eserini münacat ve okurlara tavsiyeleriyle hitama erdirmiştir.

Tasavvufi biyografi niteliğindeki *Sevâkıb-ı Menâkıb*, Mevlevîliğe ait temel kavramlara vâkıf olmak isteyenler için kaynak eser niteliğindedir. Menkıbeler Bahâeddin Veled'den başlanarak Mevlânâ'nın yeğeni Âbid Çelebi'ye kadar kronolojik sırayla ver verilmesi dönemin tarihi seyrinin anlaşılmasında önemlidir. Ahmed Eflâkî'den, Abdülvehhâb Mehmed Dede'ye; Derviş Mahmûd'dan günümüze kadar pek çok müellifin katkıda bulunması; XIII-XVI. yüzyılın düşünce yapısının anlaşılmasındaki konumu, minyatürleri eserin kaynak ve sanat açısından önemini artırmaktadır. Klasik Osmanlı Türkçesi döneminin özelliklerini taşıyan, Arapça ve Farsça kelimelerin yoğun olduğu oldukça ağır bir dille kaleme alınan eserin çeviri dilindeki akıcılık, eseri genel okuyucu kitlesine de hitap eder hale getirmektedir. Sonraki baskılarda minyatürlerin yer aldığı sayfaların renk tonlarını ayırt edecek nitelikte kâğıt türü tercihi tavsiye edilebilir.